

Reykjavík 14. maí 2020

Félagsmálaráðuneyti
b.t. skrifstofu húsnæðis- og lífeyrismála
Skógarhlíð 6
105 Reykjavík
frn@frn.is

Umsögn um drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um mannvirki, nr. 160/2010, með síðari breytingum (flokkun mannvirkja og eftirlit með mannvirkjagerð).

Hinn 30. apríl sl. efndi félagsmálaráðuneytið til opins samráðs um drög að frumvarp til laga um breytingu á lögum um mannvirki, nr. 160/2010, á samráðsgátt stjórnvalda, Ísland.is. Í grundvallaratriðum innihalda frumvarpsdrögin tillögur um þrípættar breytingar á lögum nr. 160/2010, þ.e. um flokkun mannvirkja, heimildir til rafrænna skila á gögnum og rafrænna undirskrifa og niðurfellingu á faggildingarskyldu byggingarfulltrúa sveitarfélaga og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar (hér eftir skammstafað HMS). Frumvarpsdrögin hafa verið yfirfarin á vettvangi SVP – Samtaka verslunar og þjónustu.

Ekki er ástæða til að gera athugasemdir við þau áform að auka heimildir manna til að skila gögnum og undirrita með rafrænum hætti enda eru þau í góðum takti við þróun mála. Þá er ekki tilefni til annars en að ætla að flokkun mannvirkja eftir stærð, vandastigi, fyrirhugaðri notkun og samfélagslegu mikilvægi geti gagnast vel þegar kemur að áhættustjórnun við eftirlit. Hins vegar er tilefni til að gera verulegar athugasemdir við þau áform að fella niður faggildingarskyldu fyrir byggingarfulltrúaembætti sveitarfélaga og HMS (hér eftir nefnd *faggildingarskyldan*).

Faggildingarskyldan

Í 4. gr. frumvarpsdraganna er lögð til róttæk breyting á 19. gr. mannvirkjalaga en 1. málsl. hennar er svohljóðandi:

Húsnæðis- og mannvirkjastofnun og byggingarfulltrúar skulu hafa faggildingu til að fara yfir hönnunargögn og annast öryggis- og lokaúttektir nema sá þáttur eftirlitsins hafi verið falinn skoðunarstofu, sbr. 20. gr.

Í sérstökum athugasemdum við 19. gr. frumvarps þess er varð að mannvirkjalögum kom fram að tilgangur greinarinnar væri að tryggja ákveðinn ramma um eftirlit með hönnunargögnum og úttektir. Þá var tilgangurinn jafnframt að tryggja að opinberir eftirlitsaðilar og faggiltar skoðunarstofur sætu við sama borð og lytu sömu reglum við framkvæmd eftirlitsins. Því var haldið opnu að HMS og byggingarfulltrúar gætu hvort heldur sem er aflað sér faggildingar eða falið faggiltri skoðunarstofu yfirferð hönnunargagna og framkvæmd úttekta. Að auki var það áréttað að hlutverk byggingarfulltrúanna yrði eftir sem áður að annast útgáfu byggingarleyfa og vottorða og grípa til viðeigandi þvingunarúrræða ef nauðsyn krefði. Á milli línanna má

annars vegar lesa að til hafi staðið að samræma byggingareftirlit á landsvísu og hins vegar að gera hæfum einkaaðilum fært að taka slíkt eftirlit að sér ekki síður en hæfum opinberum aðilum.

Í 4. gr. frumvarpsdraganna er lagt til að 19. gr. mannvirkjalaga orðist svo:

Leyfisveitendur skulu hafa virkt gæðastjórnunarkerfi samkvæmt nánari fyrirmælum í reglugerð. Húsnæðis- og mannvirkjastofnun hefur eftirlit með gæðastjórnunarkerfum byggingarfulltrúa. Við framkvæmd eftirlits Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar skulu byggingarfulltrúar afla og leggja fram úttektarskýrslu um gerð eða virkni gæðastjórnunarkerfis frá faggiltri skoðunarstofu.

Verði 4. gr. frumvarpsdraganna að lögum verður horfið frá faggildingarskyldunni og eftirlitið nær alfarið fellt í opinberan farveg. Með þeim áformum er í raun ekki aðeins boðað afturhvarf til minni þátttöku einkafyrirtækja í þeim verkefnum hins opinbera sem einkafyrirtæki bæði geta og hafa hæfni til að annast heldur einnig dregið úr kröfum til opinbers eftirlits. Er þannig áformað að falla frá því að nýta mótað og skilvirkt fyrirkomulag faggildingar í því skyni að tryggja samræmt eftirlit sem uppfyllir nútímakröfur. Í stað þess að nýta alþjóðlega viðurkennt fyrirkomulag til að tryggja hæfni og getu eftirlitsaðila með samræmdum hætti stendur til að notast við heimatilbúnað aðferðir.

Helstu ástæður þess að til stendur af afnema faggildingarskylduna eru í greinargerð frumvarpsdraganna sagðar að:

1. Þess sé hvorki krafist að byggingarfulltrúar séu faggiltir sem skoðunarstofur né að byggingareftirliti sé útvistað til faggiltar skoðunarstofa í hinum Norðurlöndunum,
2. ekki hafi verið sátt um ákvæði 19. gr. mannvirkjalaga,
3. allir umsagnaraðilar um frumvarp til laga nr. 64/2018 hafi gert miklar athugasemdir við faggildingarkröfu laganna og kallað var eftir frekari rökstuðningi fyrir henni,
4. ýmsir hagsmunaaðilar hafi hvorki talið faggildingarkröfu eftirlitsaðila einfalda stjórnsýslu og eftirlit né lækka byggingarkostnað,
5. margar faggildingarstofur þurfi til að sinna eftirliti,
6. engin skoðunarstofa hafi nú þegar fengið faggildingu til að sinna eftirlitinu,
7. faggiltar skoðunarstofur geti aldrei orðið margar og því muni markaðurinn einkennast af fákeppni,
8. áætlaður kostnaður sveitarfélaga hafa verið verulega vanmetinn við áhrifamat frumvarps til mannvirkjalaga,
9. ekkert sveitarfélag hafi verið búið að afla sér faggildingar eða hafið undirbúning á slíku þegar mannvirkjalögum var breytt með nr. 91/2017,
10. fyrirkomulagið geti hægt á byggingarframkvæmdum, sérstaklega á landsbyggðinni,
11. Byggingarvettvangurinn hafi lagt það til í því skyni að draga úr sóun, efla og einfalda eftirlit og einfalda regluverk byggingarframkvæmda,
12. brottfellingin lækki byggingarkostnað þar sem hún einfaldi eftirlit og lágmarki kostnað og eftirlitstíma,
13. auðveldara verði að stýra eftirliti með mannvirkjagerð þegar flokkun mannvirkja hafi verið innleidd og greina þurfi þörf á að auka og efla eftirlit að því loknu.

Í styttra máli má draga röksemdirnar saman á eftirfarandi hátt:

1. Af hverju eigum við að gera kröfu um faggildingu byggingarfulltrúa og HMS þegar nágrannaríkin gera það ekki?

2. Við skiljum ekki af hverju er verið að gera kröfur um faggildingu byggingarfulltrúa.
 - a. Fullyrðing: Faggilding einfaldar ekki stjórnýslu.
 - b. Fullyrðing: Faggilding lækkar ekki byggingarkostnað.
3. Þetta vonlaust.
 - a. Fullyrðing: Engin skoðunarstofa hefur fengið faggildingu.
 - b. Fullyrðing: Sveitarfélög hafa ekki hafið undirbúning að því að afla faggildingar fyrir byggingarfulltrúa.
 - c. Fullyrðing: Það er dýrt fyrir sveitarfélögin að afla faggildingar fyrir byggingarfulltrúa.
4. Krafan um faggildingu hægir á byggingarhraða.
 - a. Fullyrðing: Það þarf að afnema faggildingarkröfuna til að einfalda regluverkið.
 - b. Fullyrðing: Það er einfaldara að stýra eftirlitinu ef faggildingarkrafan er felld brott.

Röksemdirnar mætti draga enn meira saman á eftirfarandi hátt: *Við skiljum ekki hvað faggilding er og óttumst að af henni leiði kostnað og hún tefji fyrir.*

Að mati SVP endurspeglar framangreindar röksemdir ekki einvörðungu alvarlegan misskilning á hlutverki, virkni og kostum faggildingar heldur virðist misskilningurinn hafa gert það að verkum að stefnt er að fyrirkomulagi sem hefur mun minni burði til draga úr sóun og efla, einfalda og auka skilvirkni eftirlits en það fyrirkomulag sem þegar hefur verið lögfest. Hefur misskilningurinn leitt til þess að í frumvarpsdrögunum er valin leið sem grundvallast á skammtímahagsmunum framkvæmdaraðila sem óhjákvæmilega munu koma niður á langtímahagsmunum fyrirtækja og neytenda.

Í umfjölluninni hér á eftir verður leitast við að varpa nánara ljósi í hverju misskilningurinn liggur.

Um eftirlit samkvæmt mannvirkjalögum

Eins og áður segir er kveðið á um það í gildandi 19. gr. mannvirkjalaga að HMS og byggingarfulltrúar skuli hafa faggildingu:

1. til að fara yfir hönnunargögn, og
2. annast öryggis- og lokaúttektir,

nema slíkt eftirlit hafi verið falið skoðunarstofu.

Hönnunargögn

Hönnunargögn eru uppdrættir og fylgiskjöl en uppdrættir greinast í aðaluppdrætti, séruppdrætti og deiliuppdrætti. Til fylgiskjala heyra m.a. byggingarlýsingar, greinargerðir, skráningartöflur, forsendur og útreikningar. Í mannvirkjalögum er kveðið á um að mannvirki skuli hönnuð á faglega fullnægjandi hátt í samræmi við viðurkenndar venjur, staðla og ákvæði laga og reglugerða um mannvirki og mannvirkjagerð. Víðsvegar er fjallað um gildi hönnunargagna í lögunum, m.a. í 34. gr. þar sem kveðið er á um að mannvirki skuli byggð þannig að þau uppfylli ákvæði laganna og reglugerða sem settar hafa verið samkvæmt þeim. Tekið er fram að gerðar skuli áfangaúttektir á einstökum verkþáttum mannvirkjagerðar þar sem byggingarstjóri eða eftirlitsaðili kannar hvort viðkomandi þáttur sé í samræmi við samþykkt hönnunargögn, lögin og reglugerðir. Við lokaúttekt, skv. 36. gr. laganna, skal gerð úttekt á því hvort mannvirkið

uppfyllir ákvæði laganna og reglugerða sem settar hafa verið samkvæmt þeim og hvort byggt hefur verið í samræmi við samþykkt hönnunargögn.

Byggingarleyfi

Byggingarleyfi er skriflegt leyfi byggingarfulltrúa eða HMS til að byggja hús eða önnur mannvirki, breyta þeim eða rífa, eða breyta notkun þeirra, útliti eða formi. Framvísa þarf hönnunargögnum við umsókn um byggingarleyfi. Útgefendum byggingarleyfis ber að hafa eftirlit með því að hönnun mannvirkis sé í samræmi við ákvæði mannvirkjalaga og reglugerða sem eru sett á grundvelli þeirra og að byggt sé í samræmi við hönnunargögnin, lagaákvæði og ákvæði reglugerða.

Útgefendur byggingarleyfa

HMS og byggingarfulltrúar sveitarfélaga eru útgefendur byggingarleyfa. Útgefendahlutverk HMS takmarkast við útgáfu leyfa fyrir mannvirki á hafi utan sveitarfélagamarka og á varnar- og öryggissvæðum og er útgáfan annars í höndum byggingarfulltrúa. Að öðru leyti fer HMS með ýmiskonar sérstakt eftirlit og hefur hlutverki að gegna við stefnumótun, leiðbeiningu og samræmingu eftirlits með mannvirkjum. Þá fer HMS með eftirlit með störfum byggingarfulltrúa.

Byggingarfulltrúar starfa í hverju sveitarfélagi en þeir eru ráðnir af sveitarstjórn, eftir atvikum í samstarfi við önnur sveitarfélög, og er meginhlutverk þeirra að annast eftirlit með mannvirkjagerð sem er háð byggingarleyfi. Gerð er sú krafa að byggingarfulltrúi hafi löggildingu sem hönnuður og skulu þeir njóta almenns hæfis sem skipt er í þrjá flokka, skoðunarmaður I–III. Gerð er sú sérstaka en einfalda hæfiskrafa að byggingarfulltrúa eða starfsmönnum hans er óheimilt að vinna nokkurt það starf sem kann að koma til afgreiðslu í umdæmi hans.

Hlutverk byggingarfulltrúa er í meginráttum að fara yfir byggingarleyfisumsóknir og ganga úr skugga um að aðaluppdrættir uppfylli ákvæði laga og reglugerða og að tilkynnt hafi verið um hönnunarstjóra mannvirkisins.

Úttektir

Að auki fara byggingarfulltrúar með eftirlit í formi úttekta og gefur út vottorð vegna þeirra. Úttektir eru gerðar í samræmi við ákvæði skoðunarhandbóka og ber byggingarfulltrúa að sjá til þess að bæði hönnunargögn og úttektarskýrslur séu færðar í gagnasafn HMS.

Skoðunarstofur

Skoðunarstofur hafa hlutverki að gegna samkvæmt mannvirkjalögum. Til slíkra stofa teljast þeir sem hafa faggildingu og starfsleyfi frá HMS og faggildingarviði Hugverkastofu til að annast tiltekin verkefni á sviði byggingareftirlits. Sveitarstjórn og HMS er heimilt að ákveða að skoðunarstofa annist yfirferð hönnunargagna og framkvæmd áfanga-, öryggis- og lokaúttekta.

Eins og áður segir annast byggingarfulltrúi eftirlit með því að hönnun mannvirkis sé í samræmi við lög og reglugerðir og byggt sé í samræmi við lög, reglugerðir og hönnunargögn. Ef skoðunarstofa hefur hins vegar yfirfarið hönnunargögn eða annast úttekt takmarkast yfirferð byggingarfulltrúa við framlagða skoðunarskýrslu og sama gildir ef skoðunarstofa annast aðra þætti byggingareftirlits. Byggingarfulltrúa ber m.a. við útgáfu byggingarleyfis að gefa út vottorð

um öryggisúttekt, lokaúttekt og úttekt við lok niðurrifs mannvirkis sem eftir atvikum getur grundvallast á skoðunarskýrslu skoðunarstofu. Þá er HMS heimilt að fela skoðunarstofu að annast úttektir á gerð og virkni gæðastjórnunarkerfa hönnuða, byggingarstjóra og iðnmeistara ef ítrekað eru gerðar athugasemdir við störf þeirra í skoðunarskýrslum byggingareftirlits.

Í grundvallaratriðum eru gerðar sömu almennu hæfiskröfur til skoðunarmanna á vegum skoðunarstofa og til skoðunarmanna HMS og byggingarfulltrúa.

Byggingarstjórar

Byggingarstjórar hafa töluverðu hlutverki að gegna þegar að byggingareftirliti kemur. Samkvæmt 15. gr. mannvirkjalaga er það eigandi mannvirkis sem ber ábyrgð á því að við hönnun, byggingu og rekstur mannvirkis sé farið að kröfum laganna og reglugerða sem settar eru á grundvelli þeirra. Á eigandanum hvílir skylda til að hafa virkt innra eftirlit með því að þeir sem hann ræður til að hanna, byggja og reka mannvirkið fari eftir settum reglum. Hins vegar er það í höndum byggingarstjóra að annast innra eftirlit eiganda frá því að byggingarleyfi er gefið út og þar til lokaúttekt hefur farið fram. Jafnframt ber m.a. byggingarstjóra að gera áfangaúttektir á einstökum verkþáttum mannvirkjagerðar, þ.e. kanna hvort viðkomandi þáttur sé í samræmi við samþykkt hönnunargögn, ákvæði mannvirkjalaga og reglugerða sem settar hafa verið samkvæmt þeim. Við áfangaúttektir ber byggingarstjóra að fara að ákvæðum skoðunarhandbóka og skoðunarlista og skrá niðurstöður eigin áfangaúttekta í gagnasafn HMS. Þetta viðamikla hlutverk hefur byggingarstjóri þar sem hlutverk hans hefur verið skilgreint bæði sem innra- og ytra eftirlitshlutverk en það kom nýlega til með lögum nr. 64/2018.

Faggilding

Hér að framan var gerð grein fyrir megindráttum byggingareftirlits. Hins vegar er skýr greinarmunur á slíku eftirliti og faggildingu.

Faggilding snýr aðeins að eftirlitsaðilum, þ.e. hæfi og hæfni þeirra og getu til þess að sinna lögbundnu eftirliti. Hún snertir á engan hátt efni þeirra reglna sem eftirlitið á að tryggja að farið sé eftir. Þannig snýr faggilding t.d. ekki að þeim kröfum sem eru gerðar til hönnunargagna heldur aðeins að hæfni eftirlitsaðila til þess að yfirfara slík gögn og ganga úr skugga um hvort þau eru í samræmi við settar reglur. Samkvæmt alþjóðavinnureglum faggildingaaðila er þeim t.d. óheimilt að setja fram efnislegar kröfur til vöru og þjónustu eða annars sem faggilt er.

Faggilding felur í sér formlega viðurkenningu á hæfi skoðunarstofu/skoðunarmanns til þess að vinna í samræmi við tiltekna staðla og staðlarnir hafa þann tilgang að tryggja að viðkomandi hafi viðeigandi hæfi og hæfni og geri það sem hann á að gera á traustan og gagnsæjan hátt. Eins og áður hefur komið fram eru gerðar almennar hæfiskröfur til skoðunarmanna í mannvirkjaeftirliti sem einkum felast í því að þeir þurfa að hafa tiltekin starfsréttindi, t.d. vera iðnmeistarar með löggildingu, verkfræðingar, tæknifræðingar, arkitektar eða byggingarverkfræðingar. Þá þurfa þeir jafnframt að búa yfir starfsreynslu á tilteknum sviðum. Uppfylli skoðunarmenn almenn hæfisskilyrði teljast þeir uppfylla skilyrði þess að verða skoðunarmenn I–III. Hæfisskilyrðin snúa aðeins að getu og hæfni þessara aðila „við ráðningu“. Faggilding hefur hins vegar þann tilgang að sannreyna að þekking og hæfni sé fyrir hendi og að henni verði viðhaldið með það fyrir augum að stuðla að því skoðunarmenn hagi starfi sínu í samræmi við gerðar kröfur á hverjum tíma. Í stuttu máli er tilgangur faggildingar að ganga úr

skugga um tæknilega hæfni skoðunarmanna og tryggja að þeir séu ekki öðrum háðir. Hún felur í sér hlutlægt mat og grundvallaratriði faggildingar felast frummati á hæfni og síðar reglubundnu mati til að tryggja að hæfninni sé við haldið. Lögð er áhersla á eftirfarandi:

- Hæfni: Reynsla og tæknileg hæfni skoðunarmanna er metin af þar til bærum óháðum aðilum sem búa yfir sérfræðipækkingu til að framkvæma slíkt mat.
- Sjálfstæði: Skoðunarmenn verða að sýna fram á sjálfstæði gagnvart HMS og sveitarstjórnunum, þ.e. að mat þeirra sé sjálfstætt og afskipti vinnuveitenda hafi ekki áhrif á störf þeirra.
- Sérstakt hæfi: Skoðunarmenn verða að sýna fram á að hvernig þeir fást við hagsmunaárekstra sem tengjast eftirlitsskyldum aðilum, þ.e. að mat þeirra sé sjálfstætt og afskipti hagsmunaaðila hafi ekki áhrif á störf þeirra.

Fyrirkomulag faggildingar tryggir að menn tileinki sér vinnubrögð sem samræmast settum reglum frekar en að vinna á eigin forsendum og treysta í blindni á eigin getu. Með því að hagnýta faggildingu tryggir löggjafinn og framkvæmdarvaldið hlutlaust mat hæfs þriðja aðila og það styður við réttar og faglegar ákvarðanir í mannvirkjamálum. Réttar og faglegar ákvarðanir stuðla að því að mannvirki uppfylli settar kröfur. Eitt meginhlutverk faggildingarinnar er þess vegna að tryggja að settar reglur séu túlkaðar á samræmdan hátt.

Skoðunarstofur/skoðunarmenn sem sækjast eftir faggildingu þurfa að afla faggildingar frá faggildingarsviði Hugverkastofu þess efnis að þeir séu hæfir til þess að framkvæma það eftirlit sem þeim er ætlað samkvæmt ákvæðum mannvirkjalaga og hæfi (hlutleysi) þeirra sé tryggt. Faggildingarsviðið er faglega og fjárhagslega sjálfstætt og óháð opinberum aðilum og einkaaðilum sem eiga eða kunna að eiga við það viðskipti og lýtur reglubundnu eftirliti Samtaka faggildingaraðila í Evrópu (European Accreditation - EA). Með viðeigandi stöðlum og reglubundnu jafningjamati er þannig ekki einvörðungu tryggt að sambærilegum aðferðum sé beitt um allan heim heldur einnig að aðferðirnar séu í samræmi við nútímakröfur. Með öðrum orðum er með faggildinu er veitt trygging fyrir samræmdu eftirliti sem er í takt við tímann. Slíkt eftirlit eykur svo aftur líkur á að þau mannvirki sem byggð eru uppfylli settar reglur og uppfylli gæðaviðmið.

Meginkröfur sem gerðar eru til faggiltra aðila er að finna í staðlinum ISO/IEC 17020:2012 sem hefur íslenska heitið *Samræmismat - Almenn viðmið um rekstur ýmiss konar stofnana sem annast skoðanir* en staðallinn var þýddur og gefinn út af staðlaraði Íslands. Í honum eru m.a. sett fram viðmið um hæfi, hæfni (getu), trúnaðarskyldur, eftirlitsaðferðir, stjórnkerfi og reglulegt endurmat á starfsemi. Staðallinn er alþjóðlegur og grundvallast á viðamiklu alþjóðlegu samstarfi inna alþjóðastaðlastofnunarinnar ISO/CASCO sem Íslendingar hafa tekið þátt í í gegnum Evrópunefnd um staðla (CEN-CENELEC). Vinna nefndarinnar endurspeglar efnahags- og félagslegar þarfir 34 aðildarríkja á sviði samræmisfyrirlýsinga. Er þetta grundvallað á kröfum hins frjálsa markaðar um að eftirlitsaðilar geti sannað hæfni og hæfi. Benda má á að í flestum samanburðarríkjum hafa dómstólar litið svo að sönnunargildi samræmismats sé afar takmarkað nema það sé framkvæmt af faggiltum aðila.

Staðan á norðurlöndunum

Eins og áður segir er það meðal röksemda þess að fella niður faggildingarskylduna að slíkar skyldur tíðkist ekki á hinum Norðurlöndunum. Hafa ber í huga að íslensk mannvirkjalög eru

ekki eins að efnislegri uppbyggingu og löggjöf nágrannaríkja okkar. Þá er einnig til þess að líta að sum hinna Norðurlandanna eru komin mun lengra en Íslendingar þegar kemur að hagnýtingu faggildingar við mannvirkjaeftirlit og í þeim tilvikum er faggilding nýtt í meira mæli en hér gerist. Það er því alrangt að draga þá einföldu ályktun að þess sé ekki krafist að byggingarfulltrúar séu faggiltir sem skoðunarstofur og byggingareftirliti sé ekki útvistað til faggiltar skoðunarstofa á öllum hinum Norðurlöndunum. Kemur þar til að hlutverk byggingareftirlits er þar einfaldlega skilgreint á annan hátt en hér á landi, sum lönd byggja einvörðungu á opinberu eftirliti og gera ekki ráð fyrir neinu eftirliti nema af hálfu hins opinbera, á meðan önnur hafa fengið faggildum skoðunarstöðvum ríkt hlutverk en sum hafa farið þá leið að votta byggingaraðila þannig að þeir njóti trausts og nokkurskonar eftirlitsfríðinda þegar að mannvirkjagerð kemur. Sem dæmi er rétt að taka upp ákvæði sænskra og norskra skipulags- og byggingarlaga en af þeim má sjá að afstaðan er ekki einhlít.

Í 10. kafla skipulags- og byggingarlaganna (2010:900)¹ er m.a. kveðið á um eftirfarandi:

4 § Ett byggnadsverk får inte tas i bruk i de delar som omfattas av ett startbesked för byggåtgärder förrän byggnadsnämnden har gett ett slutbesked, om nämnden inte beslutar annat.

5 § Byggherren ska se till att varje bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Om åtgärden är lov- eller anmälningsskyldig, ska byggherren se till att den kontrolleras enligt den kontrollplan som byggnadsnämnden fastställer i startbeskedet.

[...]

8 § Av kontrollplanen ska det framgå i vilken omfattning kontrollen ska utföras

1. inom ramen för byggherrens dokumenterade egenkontroll, eller

2. av någon som har särskild sakkunskap och erfarenhet i fråga om sådana åtgärder som kontrollen avser (sakkunnig) och som kan styrka sin sakkunnighet med ett certifikat som har utfärdats av ett organ som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2011:795).

9 § För den kontroll som avses i 5 § ska det finnas en eller flera kontrollansvariga som

1. har den kunskap, erfarenhet och lämplighet som behövs för uppgiften och kan styrka detta med ett bevis om certifiering, och

2. har en självständig ställning i förhållande till den som utför den åtgärd som ska kontrolleras.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

Om det finns flera kontrollansvariga, ska byggherren se till att någon av dem samordnar de kontrollansvarigas uppgifter.

Den certifiering som avses i första stycket 1 ska vara gjord av någon som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Certifieringen ska vara tidsbegränsad och avse ett visst slag av arbete. Lag (2011:795).

Noregur

25. kafla norsku skipulags- og byggingarlaganna² sem ber fyrirsögnina „Eftirlit“ (n. Tilsyn) er eftirfarandi:

§ 25-1.Tilsynsplikt

Kommunen har plikt til å føre tilsyn i byggesaker med at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, og at ansvarlig foretak er kvalifisert.

Kommunen skal føre tilsyn i slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd. Kommunen skal føre tilsyn ved allerede gitte pålegg og når den blir oppmerksom på ulovligheter utover bagatellmessige forhold. Kommunen skal føre tilsyn med særlige forhold etter nærmere forskrift fra departementet.

Kommunen kan samarbeide med andre kommuner eller instanser om tilsyn.

§ 25-2.Gjennomføring av tilsynet

Utover tilsynsplikten i § 25-1 avgjør kommunen i hvilke saker og på hvilke områder det skal føres tilsyn. Tilsynet gjennomføres på den måte, i det omfang og med den intensitet som kommunen finner hensiktsmessig.

Kommunen kan føre tilsyn når som helst i løpet av byggesaken og inntil 5 år etter at ferdigattest er gitt, jf. § 23-3 syvende ledd. Hvis tilsynet viser vesentlig svikt som ikke er ivarettatt ved uavhengig kontroll, kan kommunen kreve sakkyndig bistand eller utføre tekniske prøver for tiltakshavers regning. Tilsynet skal avsluttes med en sluttrapport.

Departementet kan gi forskrift om innhold, gjennomføring og rapportering av tilsyn.

§ 25-3.Tilsyn fra overordnet myndighet

Departementet kan etter ønske fra kommunen føre tilsyn med ansvarlige foretak. Forhold i strid med loven eller forskrifter gitt i medhold av loven som avdekkes under tilsynet, rapporteres til kommunen. Kommunen vurderer hvordan de avdekkede forholdene skal følges opp.

Eftirfarandi umfjöllun er svo að finna í leiðbeiningum norsku Mannvirkjastofnunarinnar:

² https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4

Kommunens bygningsmyndighet er tilsynsorgan for saker etter plan- og bygningsloven. Tilsynsvirksomheten må planlegges og organiseres. Kommuner som ikke er i stand til eller ikke ønsker å utføre tilsyn i egen regi, kan formelt inngå i et interkommunalt samarbeid og overføre oppgaven til annen kommune eller mer uformelt samarbeide med andre kommuner. Kapittel 2.1. gir eksempler på ulike organisasjonsmodeller.

Myndigheten til å fatte avgjørelser med hjemmel i plan- og bygningsloven kan kun delegeres eller settes bort til interkommunalt samarbeid i tråd med kommuneloven. Pålegg og vedtak etter plan- og bygningslovgivningen kan bare fattes av kommunen som bygningsmyndighet eller vertskommunen der det foreligger formelt interkommunalt samarbeid. For øvrig vil ekstern aktør, sakkyndig bistand, annen interkommunal tilsynsenhet eller lignende etter gjennomført tilsyn bare kunne fungere som rådgiver og gi kommunen anbefalinger med hensyn til reaksjoner.

Settes tilsynet bort på uformelt grunnlag, må kommunen aktivt følge opp tilsynsenheten. Kommunen vil her ha det forvaltningsmessige ansvaret for at tilsynet blir gjennomført på en forsvarlig måte og innenfor lovens rammer.

Af framangreindu leiðir að Norðurlöndin hafa ekki farið eina leið þegar að eftirliti kemur heldur er fyrirkomulagið mismunandi á milli þeirra. Það er því með engu móti hægt að draga þá ályktun faggildingarskyldan sé helbert frávik frá því sem tíðkast annars staðar.

Byggingavörur

Vegur og gildi faggildingar hefur vaxið og sést það m.a. af þeim kröfum sem gerðar eru til byggingarvara. Svo heimilt sé að markaðssetja slíkar vörur hér á landi þurfa þær að uppfylla skilyrði laga um byggingarvörur og slíkar vörur má aðeins nýta við mannvirkjagerð að þau skilyrði séu uppfyllt. Skilyrðin tryggja að varan sé nothæf og stöðug og í stuttu máli er aðeins faggiltum aðilum heimilað að leggja mat á hvort svo sé.

Faggilding einfaldar eftirlit og dregur úr byggingarkostnaði

Eins og áður hefur komið fram var tilgangur 19. gr. mannvirkjalaga sá að samræma byggingareftirlit á landsvísi og gera hæfum einkaaðilum fært að taka slíkt eftirlit að sér eftir því sem unnt er. Ætla verður að ástæðurnar fyrir því að ákvæðið var lögfest hafi einkum grundvallast á eftirfarandi sjónarmiðum:

- Sjónarmið um einföldun stjórnsýslu og takmörkun umfangs hins opinbera gera ráð fyrir að hið opinbera dragi sig í hlé í þeim tilvikum þegar einkaaðilar geta sinnt sömu verkefnum. Dæmin sýna að byggingarfulltrúaembættin ráða ekki alltaf við eftirlitsverkefni og þá sér í lagi þegar um stór verkefni er að ræða eða á annasömum tímum.
- Það þykir hvorki eðlilegt né æskilegt að útgáfa byggingarleyfis, yfirferð hönnunargagna, útgáfa vottorða og eftirlit með framkvæmdinni sjálfri séu á sömu hendi.
- Skortur á faglegri þekkingu hjá byggingarfulltrúaembættum en ekki er hægt að ætlast til þess að þeir búi yfir kunnáttu á öllum sviðum.
- Hætta þykir á að nálægð byggingarfulltrúa við eftirlitsskylda aðila og sveitarstjórnarmenn geti komið niður á hæfi þeirra.
- Þörf fyrir samræmda túlkun reglna. Með samræmdri túlkun minnka líkur á að einstök embætti byggingarfulltrúa grundvalli ákvarðanir á eigin geðþótta.

- Góð reynsla er af rafmagnseftirliteftirliti þar sem eitt stjórnvald fer með málflokkinn en megnið af eftirlitinu er framkvæmt að faggiltum skoðunarstofum.
- Góð reynsla er af breytingum á eftirliti á öðrum sviðum það sem faggildingu er beitt, svo sem á sviði skoðunar ökutækja.
- Nauðsynlegt hefur þótt að efla hæfi og hæfni byggingareftirlitsins í þeim tilgangi að tryggja hagsmuni neytenda og fyrirtækja. Hinn almenni borgari hefur lítil tók á yfirfara öryggi og gæði mannvirkja við kaup, hvorki í tilviki nýrra eða eldri mannvirkja.
- Faggilding krefst þess að reglur og viðmið séu sett fram á skilgreindan og skilmerkilegan hátt en í sögulegu samhengi hefur ekki verið gætt að því. Tilurð skoðunarhandbóka eru bein afleiðing af því að ákveðið var að gera kröfu um faggildingu samkvæmt ákvæðum mannvirkjalaga.

Faggilding stuðlar að því að skoðunarstofur og byggingarfulltrúar búi yfir sambærilegri getu og hæfni. Þá tryggir hún að framangreindir aðilar séu sjálfstæðir gagnvart yfirboðurum og eftirlitsskyldum aðilum. Ekki síst stuðlar faggilding að samræmdu eftirliti um landið allt. Samræmið dregur úr samfélagslegum kostnaði og eykur líkur á að mannvirki uppfylli gerðar kröfur. Ávinningurinn kemur fram í lægri eftirlitskostnaði í ljósi þess að eftirlitið grundvallast á samræmdum aðferðum. Þá eykst skilvirki við samræmingu eftirlits.

Hjá eigendum mannvirkja kemur ábatinn fram í betri mannvirkjum og minni þörf á viðhaldi. Ástæðan er sú að skilgreind og gegnsæ vinnubrögð í eftirliti stuðla að vönduðum vinnubrögðum af hálfu framkvæmdaraðila. Samfara samræmingu eftirlits og framsetningu skilgreindra krafna og viðmiða verður eftirlitið einfaldara viðfangs og hlutverk HMS hnitmiðaðra. Framangreint kallar á meiri aga við framkvæmdir. Kostnaður sveitarfélaga af faggildingu er upphaflega einsskiptiskostnaður og í framhaldinu lægri reglulegur kostnaður. Virðast sveitarfélögin hafa áætlað kostnaðinn nema um 50 millj. kr. á fyrsta ári en 25 millj. kr. árlega þar á eftir. Má í þessu samhengi benda á að áætlaður árlegur kostnaður vegna galla á mannvirkjum í Noregi nam á árunum eftir síðustu aldamót um 10% af byggingarkostnaði. Ef tekið er mið af því mati er bæði ljóst að til mikils er að vinna að bæta gæði byggingareftirlits. Þá er ljóst að fórnarkostnaðurinn af því að afnema faggildingarskylduna verður hár. Með traustu eftirliti er stefnt að því að tryggja hagsmuni fyrirtækja og neytenda sem verða að geta treyst því að mannvirkjagerð sé í samræmi við kröfur um öryggi og gæði.

Þetta er ekki vonlaust

Um þessar mundir liggja fyrir umsóknir frá tveimur skoðunarstofum um starfsleyfi til að annast eftirlit skv. 19. gr. mannvirkjalaga. Í báðum tilvikum liggur faggilding fyrir. Umsóknirnar hafa verið lagðar fram þrátt fyrir að löggjafinn hafi endurtekið frestað gildistöku faggildingarskyldunnar og þar með dregið úr fýsileika þess að fjárfesta í undirbúningi slíkrar starfsemi.

Við setningu mannvirkjalaga var HMS og byggingarfulltrúum veittur frestur til 1. janúar 2018 til þess að afla sér faggildingar. Sá frestur var framlengdur til 1. janúar 2019 og 1. janúar 2020 með lögum nr. 91/2017. Í greinargerð frumvarps þess er varð að lögum sagði m.a.:

Þær breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu eru hluti af vinnu við breytingar á lögum um mannvirki vegna yfirlýsingar ríkisstjórnar 28. maí 2015 um ráðstafanir til að greiða fyrir gerð kjarasamninga. Í yfirlýsingunni kemur m.a. fram það markmið að lækka byggingarkostnað

og einfalda stjórnsýslu við mannvirkjagerð. Þá byggjast breytingarnar einnig á aðgerðaáætlun stjórnvalda í húsnæðismálum frá júní 2017.

Í ljósi þess að undirbúningur embætta byggingarfulltrúa til að afla sér faggildingar er skammt á veg kominn og gera má ráð fyrir að skortur verði á lögbærum aðilum samkvæmt lögum um mannvirki til að annast þau verkefni sem krefjast faggildingar frá og með 1. janúar 2018 er nauðsynlegt að leggja fram sérstakt frumvarp þar sem eingöngu er lögð til sú breyting á lögnum að umræddur frestur í bráðabirgðaákvæðinu verði framlengdur.

[...]

Með þessu er komið til móts við athugasemdir Sambands íslenskra sveitarfélaga og Félags byggingarfulltrúa sem hafa lagt áherslu á að embættum byggingarfulltrúa verði veittur rýmri frestur til þess að afla sér faggildingar en gefinn er í núgildandi lögum. Það er gert í ljósi þess að undirbúningur embætta byggingarfulltrúa til að afla sér faggildingar er skammt á veg kominn þrátt fyrir að ákvæði þar um hafi verið í lögum frá gildistöku laga nr. 160/2010 1. janúar 2011.

(Undirstrikun SVP)

Í nefndaráliti umhverfis- og samgöngunefndar um framvarpið kom eftirfarandi m.a. fram:

Nefndin leggur áherslu á að um bráðabirgðalausn er að ræða og gengur út frá þeirri forsendu að ekki muni koma til frekari framlenginga en þeirra sem lagðar eru til í frumvarpinu. Þess í stað verði kappkostað að tryggja grundvöll þeirra breytinga sem felast í faggildingarkröfunum, sbr. 19.–20. gr. laganna, og að undirbúningi að breyttu fyrirkomulagi verði lokið áður en hinir framlengdu frestir renna út.

(Undirstrikun SVP)

Að nýju var faggildingarskyldunni frestað til 1. janúar 2021 með 17. gr. laga nr. 64/2018 með vísan til markmiða um að lækka byggingarkostnað og einfalda stjórnsýslu við mannvirkjagerð. Ekki verður hins vegar séð af hvaða orsökum frestunin var beinlínis gerð. Hins vegar gagnrýndi umhverfis- og samgöngunefnd faggildingarskylduna með vísan til markmiða frumvarpsins. Af umfjöllun nefndarinnar verður ekki annað ráðið en að gagnrýnin byggist alfarið á áhyggjum sveitarfélaganna af kostnaðarauka vegna faggildingar. Virðist sem nefndin hafi t.a.m. lítt verið upplýst um þann ábata sem af faggildingu hlýst.

Af framangreindu leiðir að frestun gildistöku faggildingarskyldunnar á í meginatriðum rót sína að rekja til þess að sveitarfélögin drógu lappirnar. Sá dráttur hefur nú varað frá setningu mannvirkjalaga, eða í nálega níu og hálf ár. Það virðist einnig hafa tekið sveitarfélögin um sjö og hálf ár að átta sig á að sú fjárfesting sem felst í faggildingu byggingarfulltrúa mundi kosta peninga. Í engu virðast þau þó hafa lagt mat á ábata sem af faggildingu hlýst.

Faggilding eykur framkvæmdahraða

Eins og fram hefur komið getur faggildingarskyldan komið því til leiðar að byggingareftirlit verði samræmt um landið allt. Um langa hríð hefur atvinnulífið barist fyrir samræmingu eftirlits og jafnvel gengið svo langt að kalla eftir því að eftirlitsstofnanir verði á sumum sviðum sameinaðar

fyrir landið allt.³ Ástæðan er einföld, það kostar bæði tíma og peninga að undirbúa og vinna að verkefnum vitandi að mismunandi eftirlitskröfur eru gerðar eftir umdæmum. Þá kalla deilur um eftirlitsaðferðir og kröfur á tíma- og kostnaðarsama úrlausn innan stjórnsýslunnar eða dómstóla. Slíkur málarekstur tefur fyrir framkvæmdum og skapar óvissu og það þekkja allir.

Í framangreindu ljósi væri nær að faggildingarskyldan yrði efld og jafnvel komið með einhverjum hætti til móts við þau sveitarfélög sem telja sig standa höllum fæti þegar að því kemur að afla faggildingar fyrir byggingarfulltrúa.

Faggildingarskyldan dregur ekki úr getu til að stýra eftirliti

Umfiðun í greinargerð frumvarpsdraganna verður ekki skilin á annan veg en að flokkun mannvirkja eftir stærð, vandastigi, fyrirhugaðri notkun og samfélagslegu mikilvægi eigi að leiða til þess að hægt verði að aðlaga umsóknarferli og eftirlit að eðli og umfangi framkvæmda. Þarna er um að ræða það sem kallað er áhættustjórnun í eftirliti, þ.e. leið til að skilgreina áhættur þannig að val á eftirlitsaðferðum og umfang eftirlits, og eftir atvikum viðurlög, viðeigandi eftirliti verði haft með þeim sem þurfa á því að halda. Er þar með stefnt að því að eftirlit verði í senn skilvirkt og hagkvæmt og hafi þá verkan sem þörf er á. Í efnisgrein 2. gr. frumvarpsins er kveðið á um grundvöll flokkunarinnar á eftirfarandi hátt:

Einnig skal í reglugerð kveða á um flokkun mannvirkja eftir stærð þeirra, hversu vandasöm hönnun þeirra er, fyrirhugaðri notkun og samfélagslegu mikilvægi. Þá skal í reglugerð kveða á um þær kröfur sem gerðar eru vegna veitingar byggingarleyfis og umfang og eðli eftirlits með framkvæmdum í samræmi við flokkun mannvirkja.

Ekki verður með neinum hætti séð hvernig faggildingarskyldan getur haft áhrif áformin enda snýr faggildingin aðeins að hæfni og getu eftirlitsaðila, algerlega óháð því hvaða kröfur eru gerðar til mannvirkja. Með öðrum orðum hefur flokkun mannvirkja sem liður í áhættustýrðu eftirlit engin áhrif á hæfni og getu eftirlitsaðila. Þetta er einfaldlega ekki sami hluturinn.

Afnám faggildingarskyldunnar einfaldar ekki regluverkið

Í 19. gr. mannvirkjalaga er kveðið á um skyldu HMS og byggingarfulltrúa til að afla sér faggildingar vegna tiltekins eftirlits. Í 4. gr. frumvarpsdraganna er hins vegar lagt til að framangreindir aðilar eigi að hafa virkt gæðastjórnunarkerfi og HMS hafi eftirlit með gæðastjórnunarkerfi byggingarfulltrúa. Þá er lagt til að kveðið verði á um að við framkvæmd slíks eftirlits skuli byggingarfulltrúar afla og leggja fram úttektarskýrslu um gerð eða virkni gæðastjórnunarkerfis frá faggiltri skoðunarstofu.

Ekki verður betur séð en það gæti misskilnings um hlutverk gæðastjórnunarkerfa. Hlutverk slíkra kerfa er að tryggja einsleitni við framkvæmdir af öllum gerðum og er þeim ekki ætlað að tryggja hæfi og hæfni. Það er hinsvegar hlutverk faggildingar að tryggja að þeir sem framkvæma prófanir, vottanir og skoðanir hafi til þess nauðsynlega hæfni og hæfi eins og nefnt var hér að framan. Uppbygging alþjóðakerfis faggildingar um hæfis- og hæfnismat er einmitt til komin vegna krafna opinberra aðila, neytenda og frjálsa markaðarins um að eftirlit sé traust. Innleiðing gæðastjórnunarkerfa samkvæmt mannvirkjalögum hafði þann eina tilgang að tryggt væri að tilteknir aðilar hefðu hugað að tilteknum atriðum í samræmi við kröfur laga og

³ <https://www.visir.is/g/2019190329027>

reglugerða. Í því samhengi er það t.d. algerlega ófullnægjandi að byggingastjórar fari með ytra eftirlit.

Af framangreindu leiðir að sú einföldun sem frumvarpið gerir ráð fyrir felst einkum í því að engum utanaðkomandi óháðum aðila verður falið að hafa eftirlit með því að útgáfa byggingarleyfa og úttektir sé í samræmi við settar reglur. Faggiltum skoðunarstofum verður þannig aðeins ætlað að veita álit á fyrirliggjandi gæðakerfi og virkni þess. Framkvæmdaraðilum verður þess vegna í sjálfsveld sett hvernig þeir haga framkvæmdum eftir hönnunargögnum og neytendavernd er þannig algerlega fyrir borð borin. Þar með virðist horfið frá því að tryggja að eftirlitið sé samræmt og faglegt. Ekki verður séð hvernig það á að leiða til einföldunar regluverksins nema ætlunin sé að fela framkvæmdaraðilum einum að ákveða hvernig mannvirki skuli gerð. Samkvæmt frumvarpsákvæðum verður eftirlitið er enn til staðar en það verður bara alfarið í höndum HMS að sinna því, hvort sem það snýr að framkvæmd byggingarfulltrúa eða starfsmönnum HMS. Eftirlitið verður þar með ekki einfaldað heldur aðeins dregið úr kröfum til þeirra sem eiga að sinna eftirlitinu.

Að lokum

Eftir framangreinda yfirferð er faggildingarhópurinn helst á þeirri skoðun að skortur á skilningi á faggildingu, virkni hennar og áhrifum hafi valdið því að menn hafi horft á hana sem farartálma sem hefði viðbótarkostnað í för með sér. Ekki virðist t.d. verið litið til reynslu HMS við framkvæmd faggilts eftirlits, s.s. innan málaflokks *öryggis mannvirkja – rafmagn* en við breytingar á því sviði sköpuðust tækifæri til að draga verulega úr eftirlitsstarfseminni þar sem faggiltar skoðunarstofur framkvæma eftirlitið með tilheyrandi lækkun eftirlitskostnaðar.

Mat hópsins er að virk eftirfylgni með faggildingarskyldunni hefði leitt til annarrar niðurstöðu enda hefði mönnum þá orðið ljóst hvaða ávinningur hlýst af faggildingu og því verklagi sem hún krefst í formi skilgreindra krafna, samræmdrar túlkunar og hagkvæmni við framkvæmd eftirlits. Sveitarfélögin hafa hins vegar dregið það um langa hríð að hagnýta sér þjónustu faggiltra skoðunarstofa, m.a. vegna áhyggna af kostnaði. Þó virðist kostnaðurinn ekki alltaf sitja í mönnum því í greinargerð frumvarpsdraganna kemur eftirfarandi fram:

Sveitarfélögin hafa flest talið að mikill kostnaðarauki felist í kröfu um faggildingu leyfisveitanda og hafa þau, ásamt fulltrúum atvinnulífsins, bent á að ákjósanlegra væri að skoða heldur útivistun verkefna til óháðra sérfræðinga, svo sem verkfræðistofa.

(Undirstrikun SVÞ)

Virðist framangreint benda til þess að kostnaður við eftirlit sé ekki aðalatriðið heldur hvert greiðslur renna. Í þessu samhengi þarf að hafa í huga að faggiltar skoðunarstofur eru einmitt óháðir sérfræðingar sem búa við þá stöðu að hæfi og hæfni eru tryggð fyrir tilstuðlan alþjóðlegs kerfis. Það er a.m.k. ljóst að útivistun verkefna til verkfræðistofa í stað skoðunarstofa er ekki til þess gerð að draga úr kostnaði, hvorki til skamms né langs tíma litið auk þess sem gera verður ráð fyrir að setja þurfi upp séríslenskt kerfi til að tryggja að verkfræðistofur í samkeppni standi undir ábyrgð og búi yfir fullnægjandi hæfi og hæfni. Það yrði í því samhengi verulega óvenjulegt ef komið yrði á fót kerfi þar sem samkeppnisaðilar hafa eftirlit með hvor öðrum. Þá mun það t.d. vekja spurningar ef verkfræðistofa fer með eftirlit í máli sem getur haft óbein áhrif á annað sambærilegt mál sem hún fæst við á hönnunarstigi.

Í ljósi alls framangreinds leggja SVP til að áform um afnám faggildingarskyldu HMS og byggingarfulltrúa sveitarfélaga verði alfarið lögð á hilluna og þess í stað verði settur aukinn kraftur í að aðstoða og hvetja sveitarfélögin til að uppfylla skyldur samkvæmt gildandi 19. gr. mannvirkjalaga, m.a. með því að nýta sér þjónustu faggiltra skoðunarstofa.

Virðingarfyllst,

f.h. SVP – Samtaka verslunar og þjónustu

Andrés Magnússon
framkvæmdastjóri

Benedikt S. Benediktsson
lögfræðingur